List 18. **NOVICE** Tečaj LIV.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 1. maja 1896.

Politiški oddelek.

Deželnozborske volitve.

II.

Za nas Slovence so seveda posebno važne volitve na Koroškem, Štajerškem in v Trstu V prvi deželi se bode volilo po novem volilnem redu, ako dobi potrjenje. Za nas Slovence ta volilni red ni ugoden, kajti delala ga je nemškoliberalna večina. Že razdelitev okrajev ni taka, da bi mogla nam ugajati, ker se ni oziralo na narodnostne razmere. Liberalci gledali so le na to, da si zagotove, kolikor je mogoče mandatov. To je tudi pač uzrok, da so vzeli za podlago volilne pravice na kmetih vso drugačno mero, kakor v mestih. Na kmetih bode tudi v bodoče treba, da dotičnik plačuje 5 gld. direktnega davka, dočim bode v mestu tudi manj zadoščalo. Na kmetih so dosedaj bili večji okraji, v katerih so volili po 2 poslanca, a po novem volilnem redu so se pa napravili manjši volilni okraji, ki bodo volili le po jednega poslanca. Liberalci ne upajo več zmagati v sedanjih volilnih okrajih, zato so jih pa razcepili, da tako vsaj nekaj mandatov si rešijo. Najvažnejše je pa, da se bode tudi na kmetih direktno volilo. Ta določba bi utegnila postati osodepolna za Slovence, ako posebno ne napno svojih sil. Volilo se ne bode po občinah, kar bi bilo jedino umestno, temveč le v mestih. Mnogo volilcev bode imelo po več ur poti do volitev. Le naravno je, da bodo mnogi ostali radi doma. Slovenski volilci so navadno bolj oddaljeni, nego nemški, kajti baš okolice mest so bolj ponemčene. To vedo tudi nemški liberalci, za to so pa sklenili tako volilno določbo. Le pomislimo, če se volitve razpišejo po zimi, da iz gorjanskih krajev ne bode nobenega k volitvi. Vsaj še včasih še volilnih mož mnogo ni bilo, da si volilni mož, ki prevzame od drugih mandat, vendar bolj zmatra za svojo dolžnost iti volit nego navaden volilec. Za to je potrebno, da slovenski vodje na Koroškem za časa narod poučujejo o važnosti volitev, ker smo prepričani, da bodo tudi storili. Če pa Slovenci se obilno volitev udeleže, ne obdrže le sedanjih mandatov, temveč tudi še nekatere pridobe.

Za liberalce pa utegnejo biti letošnje volitve osodepolne. Ne le v slovenskih, temveč tudi v nemških okrajih jim preti poraz. Nemški konservativci so se dobro organizovali in bodo pri deželnozborskih volitvah proti liberalcem nastopili. Slovenci jih bodo v nekaterih okrajih gotovo podpirali, ako nimajo sami upanja zmagati. Z druge strani jih pa bodo prijemali nemški nacijonalci, ki posebno v mestih pridobivajo tla, zlasti v Celovcu. Na kmetih se bodo morda kje liberalci kar brez boja umaknili in bodo podpirali le nemške nacijonalce, ki so jim še najbližji. Vsekako bode nov deželni zbor imel vso drugačno obliko, nego sedanji.

Na Gorenjem Štajerskem bodo pa liberalci izgubili zadnje mandate. Ohranili se bodo le v veleposestvu in trgovskih zbornicah. Dedščino za liberalci prevzamejo nemški nacijonalci, ki pa v narodnem oziru niso nič boljši od prvih. Zato bodemo Slovenci popolnoma hladnokrvno opazovali ta volilni boj. Nekatere mandate pa utegnejo dobiti nemški konservativci.

Za nas bodo posebno važne volitve na Dolenjem Štajerskem. Vlada in Nemci utegnejo napeti vse sile, da bi izpodrinili katerega sedanjih slovenskih poslancev, da bi bil voljen kdo, ki pojde v deželni zbor. Vladi in Nemcem ni po volji, da Slovenci v deželni zbor ne gredo. Take razmere se bi ne dale dolgo ohraniti. Radi ali neradi bi naposled le mogli pogajati se s Slovenci. Če pa zmaga le jeden slovenski poslanec, ki pojde v zbor, bodo Nemci trdili, da slovenski volilci niso zadovoljni z abstinenco slovenskih poslancev in da ne bode dolgo, pa bodo volilci prisilili še druge poslance, da pojdejo v zbor. S tem bi bil uničen vsak vspeh abstinenčne politike. Štajerskim Nemcem nikakor ni ljubo, da Slovenci z abstinenco svet opozarjajo na krivice, ki se jim gode v deželnem zboru. Letošnje deželnozborske volitve so posebne važnosti. Pri njih se bode za več let odločila slovenska politika. Zato pa morajo Slovenci na vso moč delati, da

se Nemcem ne posreči spraviti kako slovensko kukavico v zbor.

Pri sedanjih razmerah Slovenci nimajo nobenega povoda hoditi v Gradec, kajti na njih želje se ondu prav nič ne ozira, bodi si že v narodnem, bodi si že v gospodarskem oziru. V odločilnih trenotkih prihite še konservativni Nemci liberalnim in nemškonarodnim na pomoč. Zato naj se volilci ne dajo premamiti s tem, če jih bodo nasprotniki s tem odgovarjali, naj ne volijo sedanjih poslancev, ker s svojo abstinenčno politiko jim škodujejo. Če bi v zbor šli, bi lahko kaj dosegli. To je le pesek v oči. Nemška večina Slovencem ničesa ne dovoli.

Pri volitvah v Trstu se bode pa pokazalo, kakšno stališče zavzema Badenijeva vlada nasproti iredenti. Pokazati se mora, če ima grof Badeni dovolj odločnosti, da bi v Trstu varoval avstrijstvo. Sedanja večina v deželnem zboru ni le Slovencem, temveč tudi Avstriji sovražna. Tega tudi skrivala ni. Namestnik Rinaldini že deluje na to, da se sedanja večina ohrani. Vprašanje je, če bodo gospodje na Dunaju še tako slepi, da bi se mu dali prepričati, da so progresovci najboljši Avstrijci. Velicih nad mi Slovenci ne stavimo v sedanjo vlado, kajti ko bi hotela kaj odločnega storiti, bi gotovo že bila odstranila viteza Rinaldinija in na njegovo mesto poklicala koga druzega.

Badeni je odločen samo proti protisemitom na Dunaju, a proti Italijanom pa ne pokaže nobene odločnosti. Slovenci bodemo imeli letos hud boj v tržaški okolici. Italijani se pripravljajo že dalje časa, da pridobe zase okolico, da v tržaškem deželnem oziroma mestnem zastopu ne bodo slovenski zastopniki več pričali, da Trst še ni povse italijansk. Borba bode huda. Italijani utegnejo še doseči kak vspeh, ker italijanstvo v okolici napreduje. Posebno je pa se bati, če bi pred volitvami bil imenovan kak Italijan za škofa, da bi potem svetna in duhovska oblast v zvezi z iredento delovali proti Slovencem.

Politični pregled.

Državni zbor bode zboroval baje do 4. junija. Rešil bode še v pomladanskem zasedanju volilno reformo, davčno reformo, eksekucijski red, borzni davek, domovinski zakon, revizijo zemljiškodavčnega katastra in nekaj manjših predlog. Nam se ne zdi prav verojetno, da bi vse to državni zbor rešil v tem kratkem času, posebno ker se bodo pri davčni reformi morda pojavile nekatere težave, ki so v zvezi z volilno reformo. Pa tudi zakon o uradniških pokojninah utegne še jedenkrat letošnjo pomlad priti v zbornico poslancev. Vlada bode v gospodski zbornici zahtevala, da se pokojnine vdov višjih uradnikov določijo po prvotni vladni predlogi Če zbornica obnovi vladno predlogo v tem oziru, pride stvar zopet pred zbornico poslancev. Radovedni smo, če ostane zbornica pri svojem sklepu, ali se bode pa udala vladni želji.

Volilna reforma. — Sedaj se v državnem zboru razpravlja o volilni reformi. Iz mej slovenskih poslancev so govorili dosedaj dr. Gregorec, Klun in Pfeifer. Prvi govornik je dokazal, da se z novo volilno reformo zgodi Slovencem nova krivica. Klun je zagovarjal svoj predlog, naj se Kranjski dovolita v novi kuriji dva mandata, kateri predlog se je pa odklonil. Omeniti je, da so pri glasovanju za ta predlog kaj čudno se ravnali Poljaki. Obsedeli so, ko so Slovenci in nekateri drugi poslanci vstali. Ko so pa videli, da je velika večina proti predlogu, so pa vstali, češ, le glasujmo za predlog, vsaj tako ne bode vsprejet. Poslanec Pfeifer se je pa izrekel proti občni in jednaki volilni pravici. Za predlog Mladočehov, da se vpelje občna volilna pravica, je glasoval izmej slovenskih poslancev jedino gosp. Koblar; gospodje Klun, Pfeifer, Višnikar in Robič so pa glasovali proti. Gospodje Ferjančič, Povše, Vošnjak dr. Gregorec in primorski slovenski poslanci niso bili pri seji

Grofa Hohenwarta politike ni lahko razumeti. Sedaj ko so obravnave o volilni reformi, ga ni v zbornico, ker z volilno reformo ni zadovoljen, ugovarjati pa noče, ker bi se sicer zameril v višjih krogih. Mi smo pregledali predloge, ki jih je stavil grof Hohenwart o svojem času glede volilne reforme in jeden se bistveno strinja z Badenijevim načrtom. Grof Hohenwart je predlagal naj se jeden del poslancev voli po občni volilni pravici, drugi pa na sedanji način. Prav kakor grof Badenii. Samo glede števila mandatov se nekoliko grofa Hohenwarta predlog loči od Badenijevega. Take premembe bi pa grof Hohenwart pri podrobni debati lahko predlagal Nam se pa dozdeva, da je Hohenwartu vsaka volilna reforma zoprna, in je s svojimi predlogi le skušal stvar zmesti.

Imenovanje novega notarja v Mariboru. — Mariborski mestni zbor je sklenil protest proti temu, da se je imenoval Slovenec dr. Firbas za notarja v Mariboru. S tem se je neki priložil hud udarec nemškemu značaju mariborskega mesta. V resnici se pa Nemci le boje, da bode novi notar delal slovenske listine, ki se bodo morale slovenski vknjiževati. Dosedaj so v Mariboru zemljiške knjige še skoro samo nemške. Da se je pa Slovenec imenoval za notarja, je pravično, kajti, dve tretjini prebivalstva mariborskih sodnih okrajev ste slovenski. Notar mora znati slovenski v besedi in pisavi. Nemci se pa na to sklicujejo, da se je prikrajšala njih narodna posest, ker je dosedaj bil Nemec za notarja. Po tej teoriji bi v bodoči Avstriji vsi ministerski predsedniki morali biti Poljaki, ker je grof Badeni Poljak.

Porotno sodišče v Gorici. — V poslanski seji dne 22 aprila so dr. Gregorčič in tovariši stavili do pravosodnega ministra nastopno interpelacijo: V interpelaciji, izročeni dne 12. marca t. l. smo se pritoževali proti sestavi porotniških imenikov pri okrožnem sodišču v Gorici, kateri ne odgovarjajo ne zakonu, ne namenu. V tej interpelaciji smo se pozivali na interpelacije z dne 9. decembra 1893, 10. dec. 1894. in 11. nov. 1895, v katerih smo se istotako in navajajoči podrobnosti, pritoževali radi protizakonitega postopanja pri sestavi teh imenikov. Njegova Vzvišenost gospod pravosodni minister je v svojem govoru dne 20. marca t. l. potrdil, da pri porotnem sodišču goriškem vladajo enake ali podobne nepravilnosti, kakor pri poroti v Rovinju. Isti je vrhu tega rekel: „Ni mučnejšega, rekel bi, skoro dolgočasnejšega prizora od porotne obravnave, pri kateri je treba tolmača. Vrhu tega imajo take obravnave to posebnost, da tolmači, z redkimi izjemami, ne poslujejo dobro. Temu se pridružuje okolnost, da se zgublja glavna korist porote, namreč neposrednost utisov izpovedb prič in obtoženca na porotnike, ob kratkem, zgublja se ustnost skoro popolnoma.“ V prvo imenovani interpelaciji stavili smo z ozirom na pororniški imenik, ki obstoja za letos, na Nj. Prevzvišenost vprašanje, kaj hoče ukreniti, da za letošnja porotna zasedanja nerednost odstrani Mislili smo si, da Nj. Prezvišenost kaj ukrene, kar se sploh za letos pri tem stvarnem položaju da ukreniti, namreč, da ukaže, naj državno pravništvo pri sestavi porodniške klopi na to dela, da pridejo na njo le porotniki, ki so obeh jezikov zmožni, tako, da bi se mogle obravnave s slovenskimi obtoženci vršiti v slovenskem jeziku. Temu nasproti nam pa dohajajo brzojavna poročila, da predsednik okrožnega sodišča Sbisà obravnavanje proti slovenskim obtožencem z zgolj slovenskimi pričami v slovenskem

jeziku naravnost prepoveduje, porotnike samo v italijanskem jeziku zapriseza in zagovorniku dr. Staniču slovensko govoriti odločno prepoveduje. Z ozirom na to stavijo podpisani na Njega Vzvišenost gospoda ministra pravosodja vprašanje: ali misli nemudoma kaj ukreniti, da se zapreči pri porotnem sodišču v Gorici to sramotno prostopanje, ki razburja slovensko prebivalstvo in vse poštene ljudi?

Francija. — Boj mej ministerstvom in senatom je končal z odstopom ministerstva. Senat si je pač stavil nalogo, da mora pasti ministerstvo. Ministerstvo je zahtevalo potrebnega kredita za Madagaskar, katerega pa senat ni nikakor hotel dovoliti. Senat je pač s tem lastne koristi postavil nad državne. Hotel je na vsak način spraviti sedanjo vlado še pred občinskimi volitvami s pozorišča in posrečilo se mu je. Senat je dobro vedel, da če ta vlada vodi občinske volitve, bodo te izpale za vlado ugodno, ne pa tako za senatorje. Te volijo občinski zastopi in če bi bili poslednji v vladnih rokah, bi marsikateri sedanji senator ne bi bil več voljen. Za to ta napor od strani senata. Republičanski predsednik Faure bi najraje sedaj sestavil koalicijsko ministerstvo. Naročil je že par državnikom, da naj to store. V koliko se bo to kateremu posrečilo, se sedaj še ne ve. Le eno je gotovo, naj pride na krmilo ta ali ona vlada, obdržala se ne bo dolgo. Razmere v Franciji so pač tako težavne, da je prava umetnost zdržati se dlje časa kaki vladi na krmilu. Nasprotstva mej posamnimi strankami so pač prenapeta.

Španija. — Pri zadnjih volitvah v poslansko zbornico so se vršile v posamnih krajih velike sleparije. Vladna stranka hoteča pridobiti si zmago, je postopala jako samovoljno. V Madridu, kjer se je bala, da podleže, je dovolila svojim pristašem, da so po dvakrat volili. Pokazalo se je pa pri tem, da je bilo oddanih več glasov, nego je volicev. Gospoda je pač neprevidno uprizorila sleparijo. Po nekaterih krajih volitev niti ni bila, temveč so vladni komisarji kar imenovali poslance. To je svobodna volitev kaj ne. Republičanska nasprotna stranka proti tem krivicam močno protestuje. Namerava se sklicati veliki tabor, na katerem naj bi se narodu pojasnila samovoljnost vlade. Tega se utegne vlada zbati in ovrže nekatere volitve, da malo pomiri duhove. V Španiji je pač vse napeto. Nevolja proti sedanjemu vladnemu sistemu je vedno večja. Republičani imajo vedno več vpliva.

Obrtnija.

Vipavska železnica.

Vsaka država gleda na to, da po kolikor mogoče najkrajši, najpraktičneji in za pribivalstvo najkoristneji poti zveže svojo mejo z notranjimi deželami in središčem države. Tudi Avstrija se klanja temu načelu in zida ob vsej svoji meji tudi takih železnic, koje moramo že v naprej smatrati pasivnimi. Le s Primorsko, ki je med najvažnejimi in najplodnejemi obmejnimi pokrajinami, dela se trdovratno izjema, da oni življi, ki škilé prêko meje, očitno izražajo svoje menenje, da avstrijski vladi ni nič ležeče na Primorski in da odstopi to pokrajino prej ali slej kraljestvu italijanskemu. Koliko napore dela slovanski živelj v tej pokrajini, — živelj, ki sestavlja dve tretjini vsega prebivalstva in ki zastopa štiri petine produktivnih tal —, da bi dobil primerno železniško zvezo z notranjimi deželami in se središčem države! Žal, da so bila dosedaj popolnoma brez vspeha vsa prizadevanja državi zvestega prebivalstva in njega neutrudnih zastopnikov. To prebivalstvo ne more dobiti ni loške ni vipavske železnice, da si je bilo dokazano že nešteviln krati, da bi bili obe ti železnici velike važnosti v trgovinskem pogledu iu za povzdigo pokrajine; vipavsko železnico zahteva pa še posebno vojna uprava iz strategiških razlogov.

Kar se dostaje loške železnice, vsprejela se je sicer v letošnjem zasedanju deželnega zbora kranjskega skoro soglasno resulucija, s kojo se pozivlje vlada, naj čim preje zgradi to železnico, vprašanje pa je pri poznanem mišljenju odločilnih činiteljev v Trstu da-li bodo imela ista kaj vspeha, Predlog slovenskih poslancev, stavljen v seji dne 10. februvarja goriškega deželnega zbora, da je pozvati vlado, naj lokalno železnico Gorica-Ajdovščina vsprejme med one železnice kojih gradnjo je dogotoviti še v teku leta, da predlog pa se je izročil peticijskemu odseku z nalogom, naj v ta predlog vsprejemi tudi furlanski tramvaj Červinjan-Oglej, katerega gradnje naj bi se zagotovila zajedno z lokalno železnico Gorica-Ajdoščina, to je z vipavsko železnico. Slovenski členi peticijskega odseka, v kojem so imeli oni večino, menili so, da je ta zahteva neopravičena za sedaj z ozirom na dejstvo, da je Furlanija še le pred tremi leti dobila lokalno železnico Tržič-Červinjan; isti slovenski členi peticijskega odseka so se čutili primorane, da vržejo svoj lastni predlog samo, da ne bi dajali potuhe zahtevi po furlanskem tramvaju, čegar gradnja bi značila za sedaj krivico nasproti slovenskemu delu dežele. S tramvajem Gorica-Oglej, ki bi bil neizogibno pasiven, slede sicer le temu namenu, da približajo Primorsko, in posebno Gorico, še bolj državni meji istotako, kakor se je le iz narodno-politiških nazorov zahtevala železnica Tržič-Červinjan z zvezo z italijansko železnico v S. Giorgio di Nogaro.

Leta 1886. je deželni zbor goriški pozval vlado, naj z vso odločnostjo povspešuje gradnjo tramvajskega omrežja med Furlansko in Gorico z najdaljevanjem v vipavsko dolino. Velike nade so se stavile v zgradnjo te železnice, pri čemer se je predpolagalo v obče, da bode furlansko omrežje pasivno, vipavsko pa aktivno. Tedaj se ni našel in tudi danes ga ni najti podjetnika, ki bi hotel zidati furlansko omrežje brez velike državne subvencije, dočim se je že naslednje leto ustanovil konsorcij, ki je prosil koncesije za gradnjo vipavskega tramvaja, ne da bi bil zahteval od vlade kake podpore.

Na obče strmenje pa je obljubila vlada podporo 1,150.000 gld. za pasivni furlanski tramvaj, dočim je zavrnila prošnjo za gradnjo vipavskega omrežja, rekši, da bi bilo tam graditi železnico z normalnim tirom.

Ko se je v letu 1891. doznalo o sklepu trgovinskega ministerstva, da hoče graditi progo Tržič-Čer-

vinjan, tolmačijo se je ta sklep sploh tako, da je to železnico smatrati le delom one proge, ki naj bi vodila iz Logatca ali Postojine na Krajnskem v Gorico in Červijan, in da more dežela na vspehe v železniškem pogledu v smêri od Vstoka na Zapad računati le tedaj, ako se zgradi vsa ta črta. Ta misel se izraža dokaj jasno v poročilih železniškega odseka v stenografiškem zapisniku deželnega zbora goriškega od leta 1891/92 in v razpravah deželnega zbora od leta 1892/93.

V tem zmislu je deželni zbor goriški v seji 12. aprila 1892. dovolil podpore iz deželnih sredstev zajedno za gradnjo želenice Tržič-Červinjan in za gradnjo lokalne železnice Gorica-Ajdovščina (del proge Ajdovščina-Postojina ali Logatec pada v obsežje Kranjske). Deželni odbor goriški je dal napraviti načrte in proračune za progo Gorica-Ajdovščina, čemur je letu 1893. sledilo komisijonalno pregledovanje črte. Ne nedostaje torej druzega, nego zagotovljenje se strani države, da se pripravi tej toli važni obmejni pokrajini zveza z notranjostjo države in da se s tem pride v okom naraščajočemu božanju teh krajev.

V vipavski dolini je že sedaj zaloga sadja v Avstriji! Ista pridelujuje nadalje mnogo izbornega vina in zgodnjega sočivja, koji pridelki se izvažajo na vse strani. V dolini je še raznih drugih pridelkov, industrijskih podjetij, ki pa ne vspevajo vsled pomanjkanja cenih občevalnih sredstev, ozirom se ne morejo izvesti. Tudi razsežnim erariškim trnovskim gozdom, gozdnim kompleksom grofa Lanthierija in velikemu delu Windischgraetzovih gozdov v Hrušici, kakor ne manje občinskim gozdom na Nanosu z njih velikim oddajanjem lesa za trgovino, kurjavo in zidanja, donesla bi viparska železnica novih prilik za razprodajo, železnici sami pa velikih dobičkov. Ako bi ta plodna in od Boga blagoslovljena dolina imela svojo železnico, povspela bi se hitro na nenadejano stopinjo razvoja v prid državi in nje lojalnemu prebivalstvu.

Občine vipavske doline in nje zastopniki so vedno uvidevali potrebo železnice in že leta in leta dokazujejo to vladi s peticijami in prošnjami, oziroma interpelacijami. in prepričevalnimi govori v parlamentu in v deželnem zboru, ter se ne plašijo ne truda ne stroškov, da bi prepričali vlado o koristnosti te proge. Bivši trgovinski minister grof Würmbrand je, v odgovoru na neko interpelacijo v poslanski zbornici dne 2. junija 1894., sam pripoznal koristnost te železnice ter je obljubil, da skoro odloči o tem načrtu. Zastopniki vlade so obetali opetovano, da vsprejmejo železnico Gorica-Ajdovščina v vrsto onih lokalnih železnic, kojih gradnjo bode zagotoviti čim preje, ne da bi bili uresničili svoje obljube.

Koristnost in potreba železnice po vipavski dolini je zadostno dokazano po razpravah v deželnem zboru goriškem, po mnogih ulogah deželnega odbora, po različnih peticijah, interpelacijah in resolucijskih predlogih, kakor tudi s tem, da je dež. zbor goriški dovolil 100.000 gld. k stroškom gradnje: ne treba torej druzih dokazov v to. Ne smemo in ne moremo molčè prezreti okolnosti, da je vlada prepričila zgradnjo tramvaja Gorica Ajdovščina, da je preprečila zgradnjo manj drage lokalne železnice z ozkim tirom po istej črti, da je zahtevala normalni tir in se sedaj plaši razmerno malih stroškov, dočim se ne plaši nobenih žrtev za manji furlanski del dežele. Furlanom je vlada z 1 $^1/_2$ milijonom zgradila pasivno železnico; za namakanje tržiške ravani je dovolila nad jeden milijon; za gradnjo tramvaja je obljubilo nad jeden milijon. Ubogo slovensko prebivalstvo Primorske, ki sestavlja dve tretjini skupnega prebivalstva in ki plačuje krvni davek, bi tudi rado prejelo enkrat kak dokaz o dobrohotnosti in naklonjenosti vlade. Državi zvesto slovensko prebivalstvo pričakuje od vlade dokaza, da ono na Goriškem ni določeno v politiško in gospodarsko pogubo, in tak dokaz bi bil zagotovljenje vipavske železnice Gorica-Ajdovščina v tem zasedanju.

Po „Reichsposti„.

Obrtnijske raznoterosti.

Divji kostanj se rabi zelo pri izdelavi lesnih mozajikov, ker se da lepo razrezati. Tudi knjigovezi rabijo tanke deščice iz divjega kostanja, ker imajo nekak svilen svit in se morejo primerjati s satinskim lesom. Posebno je pa zaradi svoje lepe barve, fine teksture, primerne trdosti in ker se malo namoči, primeren les za rezlarska dela. Kar se tiče finosti in jednakosti, more se primerjati brezovemu lesu, vendar je mnogo mečji. Samo nekoliko je trji, kakor lipovina Les divjega kostanja se svež, razreže na plate, da ne dobi neznatne barve Hrošci ga ne razjedajo Rabiti se pa sme le suh.

Nove vrste strehe. Naredi se streha, ki je le malo nagnena. Deske se prevlečejo prav na tenko z ilovico, da se zadelajo vse razpoke. Na ta omet se pa dene prava strešna masa, ki se naredi iz šote, kotrana in kakega lepila, jeden meter na debelo. Ta masa se z gorkimi lopatami pogladi. Tako dobimo trdno streho, ki ne poka, kakor streha iz lepenk. Stare strehe iz lepenk se tudi lahko popravijo, če se z omenjeno snovjo prevlečejo.

Kmetijstvo.

Ose in grozdje.

Občna sodba je, da so ose škodljive grozdju. Mnogi vrtnarji zmatrajo ose za najškodljivejše živali. Grozdje in sadje obgrizejo in so pri tem še tako prebrisane ali pa tako hudobne, da se lotijo le najboljšega sadja. Pazni opazovalci so pa že prišli do drugačnega prepričanja. Ose se ne lotijo nobenega celega sadu, temveč samo tistih, katere so že načeli tiči, polži ali pa mrčesi, ali katero je napokalo od vročine ali dežja.

Le opazuj ose ali pa čebele, ki pridejo na vinsko trto. Hitro bodo preiskale vse grozde, če je kateri kaj napačen ali obgrizen. Če čebele ali ose kak grozd posebno obirajo, ga preišči. Gotovo ima kaj poškodovanih

ali gnilih jagod, katere odstrani, da se gniloba ne bode razširjala. Iz povedanega je vidno, da ose niso škodljive živali in da ni opravičeno jih preganjati. Celo koristne so v tem oziru, da nam pokažejo, kje je poškodovano sadje, da ga odpravimo.

Treba je pa preganjati druge sovražnike vinogradov, to je nekatere ptiče in polže. Izmej ptičev so najbolj škodljivi za vinograde kosi, ki z nenavadno hitrostjo obirajo grozdne jagode. Polži pa vse oblazijo in obgrizejo. Nobenega sredstva pa ni, da bi se moglo grozdje popolnoma zavarovati proti tem sovražnikom.

V posamičnih brajdah se je skušalo grozdje oviti s konjsko žimo ali papirjem, ali vsled tega grozdje slabo dozori, ker solnčna gorkota ne pride do njega. Rabijo se tudi cunje kot strašilo za odganjanje ptičev. Ptiči se morda malo boje, ali polži pa za takimi cunjami najdejo še le prav ugodno zavetje.

Za večje vinograde pa seveda take pripravne niti niso porabljive. Ne pomaga nič druzega, da se polži in škodljivi tiči po možnosti pokončajo. Posebno francoski vinogradniki so se že davno prepričali, da je treba te sovražnike vinogradov na vso moč preganjati. Polže večkrat polovimo, ako po vrsti mej grede, ali v vinogradu mej trte položimo zvitke slame. Po noči gredo polži v zvezke slame, ter jih potem oberemo in pokončamo. Posebno moramo varovati pred polži grozdje, katero mislimo celo prodati. Če polži jagode obgrizejo, ni več grozd za prodaj.

Seveda bolj previden je treba biti pri preganjanju ptičev. Tukaj je treba vselej dobro pomisliti, če dotični ptič napravi več koristi ali več škode.

Kmetijske raznoterosti.

Pridelava peščene lucerne se priporoča za kraje, kjer modra lucerna ne vspeva, za lahko bolj peščeno zemljo. Peščena lucerna ne raste tako hitro, kakor modra in se zaorej nekaj manjkrat kosi. Kot krma je manj sočna, torej ni za zeleno poklado. Listje te lucerne je manjše, steblo tenko, a navadno gostejše. Suha je boljša nego modra lucerna. Sejati se mora koncem aprila ali v začetku maja. Na jeden hektar naj se poseje 30 do 40 kilogramov semena Seme je navadno dražje, kot seme modre lucerne, zato je večkrat pomešana z umeno deteljo, zato je dobro dati seme preiskati kakšnemu kmetijskemu preskuševališču. Seje se navadno mej oves, proso ali ječmen.

Za rejo so najboljši prešički, ki se store pomladi. Take živali najlepše in najmočneje izrasto.

Poučni in zabavni del.

Zgodovina vožnje po Misisipiju.

Neka knjiga, ki je nedavno izšla v Zjedinjenih državah, podaja med drugim nekaj precej zanimivih podatkov o vožnji po Misisipiju. Takole približno govori:

Z vožnjo se je pričelo pri New Orleansu. Še predno se je kupčija popolnoma razvila ob srednjem delu reke, povspela se je v kupčiji ob jednem tudi reka Ohio. Do leta 1778. tudi ta reka ni posebno posredovala kupčije, toda pozneje je nastala redna kupčija v zvezi s spodnjim delom Misisipijevim. Mesto Pitsburg je postalo glasovito kupčijsko mesto. Leta 1811. iztesali so tu parnik, kateri je taisto leto prvič potoval in sicer proti jugu. Parnik „Orleans“ (tako se je namreč poslednji imenoval) je dospel do mesta Orleans 10. januvarja l. 1812. V teku prihodnjih deset let so iztesali v Pitsburgu nič manj kakor 30 parnikov, ki so skupno tehtali 5689 ton. Prvi parnik ki so ga delali v Louisville je bil dokončan l. 1815. in je dobil ime „Kentucky“. L. 1818. naredili so v Cincinnati štiri parnike, v Luisville štiri, v Pitsburgu pet in v Wheelingu jednega. Od l. 1820. do časa, ko je nastala meščanska vojska, se je kupčija s pomočjo ladij močno razvila. Na vrhunec svojega blagostanja pa je dospela od l. 1840. do l. 1859. Tedaj je bila dežela že precej obljudena, železnice pa niso imele še tedaj taiste vrednosti, katero imajo sedaj.

Trgovcu Lac ledu je mesto St. Louis jako dopadlo, ker se mu je zdelo ugodno za kupčijo s kožami. Zategadelj se je pozneje naselil v tem mestu. Štatistika v teku šestnajst let pred l. 1805. poroča, da je vredno kož, katere so tu nabirali, znašala vsako leto do tri tisoč sedemsto in petdeset dolarjev. Mesto St. Louis štelo je tedaj okoli 1500 duš. Polovica prebivalstva pečala se je med letom z lovom na živali, od katerih so pričakovali kože. L. 1810. štelo je mesto 1600 duš, l. 1830. 5852, l. 1840. 16.469. Prvi parnik „Antilope“ je na svojem preiskovanju reke Misisipija priplaval v to mesto l. 1817. Leta 1845. zbralo se je osem meščanov, da poročajo o kupčijskem stanji mesta St. Louis. Med drugim omenjajo, da se je ustavilo l. 1845. v st. louiški luki 2050 parnikov, s skupno težo 358.045 ton in 3640 čolnov. Iz med teh parnikov prišlo je 250 iz New Orleansa, 406 iz raznih postaj ob rekah Ohio in Tenesi, 298 iz postaj Illinoisovih, 643 iz postaj Misisipijevih, ladije „Altonske preme“, tako tudi 740 iz postaj ob Misouriju in 204 iz druzih reških postaj.

Prvi parnik, ki je preplaval gornji del Misisipija do trdnjave Fort-Snelling se je imenoval „Virginija“. Ta je prišel do Fort-Snellinga začetkom maja l. 1813. Od l. 1823. do 1844. vozila sta tako daleč samo dva ali k večjem trije parniki, ki so plavali po gornjem Misisipiju, prinašali so živež indijanskim kupčevalcem in vojakom, ki so stanovali v Fort-Snellingu. Iz tega se razvidi, da so bili parniki velike koristi, kajti čolni so potrebovali navadno 60 dnij od St. Louisa do Fort-Snellinga.

L. 1844. se je dežela v prebivalstvu zdatno pomnožila, tako, da so ustanovili redno vožnjo s parniki. Prvi parnik, ki se je rabil v ta namen, je bil „Otte“, kateri je vozil med St. Louisom in St. Paulom. L. 1851. vozili so že tuji parniki proti Minnesoti, prihodnje leto je neki drug parnik že redno vozil. L. 1853. je bila kupčija že tako močno razvita, da so rabili poprečno jeden parnik na dan.

„Am. Slov.“

† Monsignor Luka Jeran.

Minolo soboto ob Ave Mariji je pobrala smrt največjega dobrotnika slovenske učeče se mladine gosp. monsignora Luko Jerana, stolnega kanonika in dolgoletnega urednika „Zgodnje Danice“.

Pokojnik se je rodil dne 16. oktobra 1818. leta v Javorjah na Gorenjskem. Obiskoval je škofjeloško šolo, potem pa šel v Karlovec na gimnazijo, kjer je ostal od l. 1834. do l. 1839. Ondu se je poleg hrvaškega jezika učil tudi madjarskega. L. 1840. je prišel v Ljubljano in vstopil v šesto šolo. Na liceju l. 1841. in 1842. se je posebno bavil s slovenščino, učil se pa tudi drugih slovanskih jezikov. Učitelj mu je bil Metelko. L. 1843. je vstopil v semenišče, kjer se je bavil posebno z orijentalskimi jeziki.

V duhovnika je bil posvečen l. 1845. Novo mašo je obhajal v Poljanah in pričujoč je bil pri njej tudi dr. Janez Bleiweis. Naslednje leto je ostal Jeran še v semenišči, l. 1847. je pa prišel za kapelana v Horjul, l. 1851. pa k sv. Petru v Ljubljano. L. 1853. je šel kot misijonar v Afriko, kjer pa je tako nevarno obolel, da se je moral vrniti v domovino. Prišel je za kapelana v Trnovo, a želja, delati kot misijonar, ga ni zapustila. Šel je drugič v Afriko, a obolel je zopet in se moral vrniti na svoje prejšnje mesto, na katerem je ostal do l. 1869. Tedaj je bil imenovan papeževim komornikom in monsignorom ter se je preselil v stolno cerkev, kjer je vestno, vztrajno in s sveto vnemo izvrševal dolžnosti svojega poklica. L. 1882. je postal kanonik. Vsakdo v Ljubljani ga je poznal in gotovo tudi čislal.

Preveč bi bilo naštevati razne zasluge pokojnikove. Mnogo zaslug si je pridobil za slovensko književnost posebno ob njenem začetku. Ko so bile začele izhajati „Novice“, je pokojnik jim pridno dopisoval. Lahko rečemo, da je dr. Bleiweis imel v Luki Jeranu jednega najmarljivejših svojih sotrudnikov. Sodeloval je pri Pogačarjevem „Slovenskem cerkvenem časopisu“ in pozneje pri „Zgodnji Danici“, katero jo uredoval od 1856. leta do svoje smrti. Spisal je v polstoletju nebrojno književnih, političnih in bogoslovnih člankov, ter tudi več cerkvenih, domoljubnih in polemičnih pesnij. Njegovi spisi so se odlikovali po jedrnati pisavi in naravni sintaksi, v katerem oziru bi se od Luke Jerana lahko mnogo učili mlajši pisatelji.

Za svojega bivanja v Karlovcu se je pokojnik bil navzel ilirizma, katerega je prinesel na Slovensko in kateri se je pri njem razširil v pravo slovenstvo. Prešinjalo ga je ves čas pravo domoljubje. Prištevati ga moramo k najučenejšim Slovencem, če tudi svojega znanja ni povsod kazal. Ne le v bogoslovju, temveč tudi v posvetnih vedah je bil dobro podkovan. Posebno mu pa v orijentalskih jezikih ni zlepa kdo kos. Arabščino, hebrejščino in kajdeščino je gladko govoril.

Največjih zaslug si je pa pridobil pokojnik kot podpornik šolske mladine. Na stotine in stotine slovenskih dijakov je ž njegovo pomočjo dovršilo svoje nauke. Večkrat se mu je očitalo, da je bil celo preradodaren, da je podpiral celo take, o katerih se je vedelo, da bodo propali. Jeran je pa navadno odgovarjal na take ugovore, nekaj se v šoli le nauče, kar bode jim koristilo v življenju. Iz tega je vidno, da pokojnik ni pripadal mej tiste, ki mislijo, da je znanje koristno le za nekatere stanove, vedel je, da je dobro, če se razširi v vse ljudske sloje. Jeran pri dobrodelnem delovanju ni iskal slave, temveč je vse delal iz pristne krščanske ljubezni. Kako neutrudljivo je za dijake nabiral mej stanovskimi brati in drugimi prijatelji. Vsakega je opomnil, da naj se kaj spomni njegove dijaške mize. To je pač bilo treba, kajti po 300 gld. na mesec, po kolikor je on plačeval za dijake, ni bilo precej nabranih.

To Jeranovo delovanje je veliko večjega pomena za naš narod, kakor bi si kdo na prvi hip mislil. Naš narodni napredek je mogoč jedino, ker smo dobili dovolj domačega razumništva. Tega bi pa gotovo ne imeli toliko, da ni gosp. Jeran toliko neutrudno podpiral dijakov. Marsikdo bi ne bil mogel dovršiti svojih študij. Slovenski dijaki navadno niso od premožnih rodbin. V vseh stanovih razumništva delujejo možje, ki se imajo zahvaliti podpori Jeranovi za to, kar so. Ko bi Luka Jeran ne bil tako marljivo deloval, manjkalo bi domačih uradnikov in brez njih je slovensko uradovanje nemogoče. Zato pa lahko rečemo, da je gosp. Jeran več storil za našo narodno stvar, kakor kateri koli si deželni ali državni poslanec, naj bode njegovo delovanje še tako znano. S svojim delovanjem je gotovo znatno povzdignil napredek našega naroda, če tudi nobena kronika ne našteva podrobno njegovih zaslug. Seveda nikdo tudi vedeti ne more, koliko je pokojnik posredno koristil tudi našemu slovstvu. Marsikak pisatelj se je izobrazil ž njegovo podporo. Če je kdo zaslužil, da se mu kdaj postavi spomenik, je gotovo Luka Jeran.

Slovenci bodo Jerana gotovo ohranili v hvaležnem spominu. Rodoljubi se pa pokojnika najbolje spominjajo, ako ga posnemajo v njegovih delih in podpirajo učečo se slovensko mladino.

Poučni in zabavni drobiž.

Književnost. Prof. Hostnik nam piše iz Rusije, da se te dni začne tiskati njegov „Rusko-slovenski slovar“ se „Slovnico ruskega jezika za Slovence.“ Ravno tako sestavlja on „Slovensko-ruski slovar“ in „Slovnico slovenskega jezika za Ruse“ (po ruski) Prvo delo da bode obsegalo okolo 30 tiskanih pol srednje osmerke. O ceni in kje se bode dobival prvi rusko-slovenski slovar, s katerim bode slovnica sestavljala eno knjigo, bode objavljeno o svojem času.

Poziv. V Cehih, kjer e doma vsestransko zanimanje za vse narodne stvari, priobčuje se leto za letom povodom velikonočnih praznikov poziv, da se nabirajo pisanice ali slikani piruhi, promet prevažen za vsakega etnografa, proučevatelja pristno narodne umetnosti. V nas Slovencih izgublja se ta šega od leta do leta, trdi se celó da je popolnoma že zginila, izvzemši Belo Kranjino. Ker pa mislimo, da vendar še kje slikajo priproste naše umetnice velikonočna jajca, obračamo se do vsega razumništva, ki prihaja z narodom v dotiko in se zanima za naše starožitnosti, da blagovoli priposlati n. pr. uredništvu našemu. Zbrani materijal izročiti hočemo v porabo slovanskim proučevateljem naše ornamentike potem pa spraviti v kakem domačem zavodu Najbolje je, če se ono, kar se je nabralo, vloži v lesen zabojček med bombaž in pilovino ali žaganje. Na vsako pisanko treba prilepiti listek s številko Te številke pojasnjevala naj bode pola, na kateri naj se nam blagovoli odgovoriti na naslednja vprašanja: 1.) Kako se pravi v Vašem kraji piruhom? 2.) Kdo, možje ali žene, mladi ali stari, in s čim rišejo in slikajo piruhe? 3.) Bavi se li s tem samo jedna oseba, vsa rodbina ali vsa vas in to morda že od pamtiveka? 4.) Ime vasi in osebe. 5.) Kdo podarjuje pisanice: ženske moškim, ali moški ženskam in s kakim običajem je to spojeno? Ali so v navadi tem povodom posebni izreki ali narodne pesmi? 6.) Kake igre igrajo se s piruhi? 7.) Ali rabi narod za različne motive, ki so se na pisanici spojili v celoto, tudi lastna nazivanja? Prosimo, priložite nam šematičen obrazec pripisanim izraženjem! (Do sedaj poznamo naslednje elementarne motive; polžnico, praprotno vejico, piknjice, uzdice, križece s paveljčki, božje marterce. platno trikot, rogovilico dvo in tristroko, solnce, t. j. krog z različnimi dodatki, zvezdico, pentagram, bliišek, solnčno kačo itd. itd.) Ker ne vemo, se li za nekoliko let najde v nas Slovencih kje kaj, kar bi nam dalo pristno narodnih motivov, prosimo še jedenkrat vse velespoštovano čitateljstvo, osobito gg. svečenike, učitelje in učiteljce, da blagovolé blagohotno uvaževati današnjo to vabilo.

Novice.

— **Pogreb monsignora Luke Jerana.** Veličasten sprevod pomikal se je minoli pondeljek na večer proti sv. Krištofu. Nesli so k večnemu počitku uzornega duhovnika, vrlega rodoljuba in vnetega mladinoljuba nepozabnega monsignora in kanonika preč. g. Luko Jerana Dasi se je pokojnik o svoji bolezni izrazil, da naj bi bil njegov pogreb reven, vendar se je prezaslužnemu možu priredil tako velikansk pogreb, kakoršnega še ni bilo kmalu. Pokojnika je blagoslovil pred šenklavškim župniščem milostni g. knezoškof in ga spremil v stolno cerkev, kjer so se opravile mrtvaške molitve. Pred župniščem so zapeli višjegimnazijci ganljivo žalostinko. Iz stolne cerkve je vodil pogreb ob obilni asistenci preč. g. stolni prošt dr. L. Klofutar. Pogreba so se udeležili dečki in deklice iz sirotnišnice, šolska mladina ljubljanskih zavodov s svojimi profesorji na čelu, katoliška družba in katoliško društvo rokodelskih pomočnikov z zastavami, katoliško delavsko društvo itd. Rakvi so sledili razni državni, deželni in mestni dostojanstveniki, mnogobrojno duhovnikov z dežele in neštevilno občinstva. Pred rakvijo so nosili mnogo krasnih vencev, katera so poklonili društva itd. Mej pogrebom in ob grobu so semeniščniki peli žalostinke. — Zagrebli smo le pozemeljske ostanke, duh nepozabnega moža naj pa živi mej nami in naj preveva naša srca in nas navaja k temu, da ga skušamo posnemati v vseh njegovih vrlinah Večna luč naj mu sveti, mej nami mu bodi pa časten spomin!

— **Jeranova dijaška miza.** Pokojni mladinoljub Jeran je na smrtni postelji izročil blagajno dijaške mize g. stolnemu vikariju Andr. Kalanu, ki hoče za zdaj, dokler se drugače ne preuredi stvar, oskrbovati Jeranovo dijaško mizo. Upati je, da dobrotniki tudi zanaprej ne pozabijo revne, a nadobudne mladine.

— **Umrl** je dne 29. aprila t. l. č. gosp. Martin Povše, častni kanonik in dekan v Ribnici v 64. letu svoje starosti. N. v m. p

— **Umrl** je dne 23. aprila v Meranu na Tirolskem obratni ravnatelj c kr. državni železnic v Beljaku g. Teodor pl. Scala. Pokojnik se je šel zdravit v Meran, a ljuta smrt ga je ondi nagloma pobrala še-le 49 let starega. Pokojnik je bil jako zaslužen tudi za Kranjsko. Posebno ob potresni kakatastrofi se je izkazal jako naklonjenega Ljubljani, vsled česar ga je ta imenovala častnim članom.

— **Ljubljanski mestni župan** g Peter Grasselli je podal ostavko. Mestni zbor je v svoji sinočni seji vzel to odpoved na znanje

— **Rudeči križ.** Dne 28. t. m imelo je deželno pomočno društvo Rudečega križa za Kranjsko svoj redni občni zbor pod predsedstvom 1. podpredsednika ces. svetnika g. Ivana Murnika. V svojem nagovoru je omenjal predsednik posebno delovanje društva ob potresni katastrofi Kako blagodejno je deloval „Rudeči križ“ ob potresu, je slehernemu znano. Od vseh stanij se je čul glas hvaležnosti. Tudi svitli pokrovitelja namestnik „Rudečega križa“, gospod nadvojvoda Karol Ludovik se je v posebnem pismu na družbeno predsedstvo pohvalno izrazil o delovanju družbe v minolem letu, posebno je naglašal njeno delovanje ob potresni katastrofi v Ljubljani in pa ob nevarnosti kolere v Galiciji in za to delovanje vsem svojo najtoplejšo zahvalo in popolno priznaje izrekel. Za po potresu oškodovane prebivalce v Ljubljani in v okolici je dalo deželno pomočno drustvo za Krajnsko 1400 gld. Podružnica v Krškem je darovala 100 gld. za po potresu prizadete prebivalce in 100 gld. za po požaru v Toplicah pri Novem mestu ponesrečene Predsednik metliške podružnice gosp. dr. vitez Savinšek nabral je za po potresu prizadete Ljubljančane 34 gld 50 kr. Društvu došlo je od bratskega društva v Celovcu 120 gld. in od „Srbskega Rudečega križa“ v Belemgradu 144 gld. 15 kr s prošnjo, da se zneski razdele mej po potresu oškodovane prebivalce. Od teh zneskov dobili so: 3 invalidi po 10 gld., 2 udovi po 10 gld., 2 invalida in 1 vdova po 8 gld., 1 vdova 7 gld. 50 kr., 1 vdova 7 gld 15 kr., 5 vdov po 7 gld., 1 invalid 7 gld., 2 vdovi in 1 sirota po 6 gld. 50 kr., 2 invalida po 6 gld. 50 kr., 1 invalid 6 gld., 3 invalidi po 5 gld. in 16 vdov po 5 gld. Za društvene namene darovali so tudi v preteklem letu: kranjska hranilnica 300 gld. in deželni zbor 100 gld. Dalje je društvo prejelo dar 100 gid. od pokojnega barona Rudolfa Apfaltrerna. Konci l. 1895 imelo je društvo 3 častne, 210 rednih in 3 podporne člane. Društveno premoženje znaša 13.219 gld. 53 kr., v gotovini in v hranilničnih knjižicah in 565 gld. v vrednostnih papirjih in srečkah. Ker sta se dve podružnici v Il. Bistrici in v Vipavi zaradi neugodnih lokalnih razmer razšli, ostane še 15 podružnic. Te imajo 500 članov in 5548 gld 54 kr. premoženia. Na predlog predsedništva izrekel je zbor vsem pospeševalcem društvenih namer najtoplejo zahvalo posebno pa še: Zveznemu predsedstvu „Rudečega križa“ za podporo, katero je družba naklonila ob potresu deželi kranjski, sl. dež. zboru in krajnski hranilnici za darila, odposlancem zadružnega zbora, pregledovalcem računov in vsem časnikom.

— **Strašna nesreča** se je pripetila dne 22. aprila v Lukovici. Sin občeznanega krčmarja in veletržeca g. Veverja, po domače Slaparja, gosp. Karol Vever je v apnenici storil grozno smrt. Trgali so ravno kuhano apnenico in pobirali iz nje apno. Sin Karol je z delavci delal na apnenici, kar se apnenica izpodsuje, ostali delavci so odleteli, sina Karola pa je zajelo in pogreznil se je v razbeljeno apno in prst. Vsi napori rešiti ga bili so zaman. Bil je do glave zasut. Še le čez nekaj ur so ga izvlekli mrtvega, z zlomljeno nogo in vsegaj opečenega iz apnenice. Grozna smrt je vzbudila po vsej lukov ški okolici in drugod veliko sočutje. Pokojni Karol je bil priljubljen človek in jako delaven za javni blagor.

— **Ustrelil** se je dne 23. aprila v Ljubljani v kopališču pri „Slonu“ knjigovodja Ivan Listner, ki je služboval uže 18 let pri tukajšnji tvrdki Giontini. Nesrečnež se je kopal v kabini; ker ga nenavadno dolgo ni bilo iz kabine, je kopališčni paznik odklenil isto in zagledal Listnerja ustreljenega v banji. V glavo si je zapodil nesrečnež kroglo, ki je obtičala v možganih. Bil je takoj mrtev. Star je bil 38 let in doma iz Marienbada na Češkem. Vzrok samomoru ni znan.

Umor in samomor na Dunaju.

Neki starec je umoril svojo soprogo, s katero je en čas delil veselje in trpljenje, katera je pa že več let bila na duhu in telesu. Dolgo let jej je stregel, a sedaj se je pa bal, da on pred umrje in ona pride v blaznico v roke surovih postrežnic. Iz ljubezni je sklenil umoriti nesrečnico, da jo obvaruje daljših muk. Predno jo je ustrelil, jo je morda še poljubil.

Leopold Fuchs je že mnogo let na Dunaju prodajal moko. S svojo štiri leta staršo soprogo živel je 31 let v srečnem zakonu, imel ž njo jednega sina in jedno hčer. Sina sta dobro vzgojila. V 22. letu je že imel dobro službo v neki večji trgovini. Stariši so bili srečni, a neka bolezen je jima nakrat pobrala sina. Deset let sem je pa že mati bolehala. Mrtvoud jo je pohabil, mogla ni več iz sobe. Sedela je vedno v naslonjaču in mož jej je stregel.

Da bi mogel svoji ženi bolje streči, je pred dvema mesecema prodal prodajalnico. Začel je namreč tudi sam bolehati. Upanje je vedno bolj ginilo, da bi kdaj žena ozdravela. V glavi se je njemu pa rodila nesrečna misel, da ustreli svojo ženo, potem pa sam sebe. Dolgo je že to premišljal, kajti svoje stanovanje je odpovedal, ne da bi bil drugo iskal.

Dne 20. aprila je poslal svojo deklo, katera pri njem služi že več let, v bližnjo gostilnico po kosilo. Ta čas je porabil, da je ustrelil ženo in sebe. Ko se je dekla povrnila, našla je stanovanje zaprto. Ko na trkanje ni nikdo odprl, je šla klicat hišnico. Poslali so po ključarja. Ko so odprli vrata, našli so oba ustreljena, mrtva.

Vse je bil on skrbno pripravil. Vse zaostanke računov je poplačal, svoje razmere popolnoma uredil in potrebna pisma spisal, ki so ležala na mizi.

Jedno pismo je bilo naslovljeno na policijsko komisijo, ki pride v sobo V njem je opisal uzrok umora in samomora. Povedal je, da ni mogel pustiti svoje ljubljene žene, da bi prišla v bolnico surovim postrežnicam v roko.

V drugem pismu prosi bivšega gospodarja za odpuščanje za neprijetnosti, katere mu je napravil. V tretjem pismu se zahvaljuje hišnici za vso skrb. V pismu svoji hčeri Heleni omoženi Dorffer je pojasnil, da je vse dolgove poplačal, naročil je, kje se ima pokopati in pojasnil, zakaj je ustrelil njeno mater in sebe. V neki omari našli so redno napravljeno spričevalo dekli z datumom prejšnjega dne. Predno se je bil ustrelil, je bil brzojavil svoji hčeri, naj precej pride. Ta dogodek je vzbudil veliko senzacijo na Dunaju.

Hammerstein obsojen.

V Berolinu je bila nedavno obravnava proti bivšemu uredniku „Kreuzzeitunge“, jednemu glavnemu vodji nemške protestantske konservativne stranke Viljemu baronu Hammerstein. Zatožen je bil ponarejanja listin, goljufije, poneverjenja. Hammerstein ima sedaj 58 let in je sin nekega grajščaka na Pomeranskem.

L. 1879. je že imel 170.000 mark dolgov. Dve leti pozneje je postal urednik „Kreuzzeitunge“ in lastniki lista so mu odtegovali od plače, da so plačevali dolgove njegove. Leta 1889. je sklenil na sleparski način si pridobiti premoženje. Sklenil je s posestnikom papirnice Flintschom pogodbo, na kateri je ponaredil podpise kuratorjev „Kreuzzeitunge“. Papir je poleg tega listu dražje zaračunal in tako osleparil list za 90.000 mark. L. 1891. je kupil neki poljedelski list in plačal s tem, da je iz blagajnice „Kreuzzeitunge“ poneveril 12.000 mark. Od generala Waldersee je uzel na posodo 100.000 mark, katerih seveda nikdar plačal ne bodè. Listu je poneveril ves penzijski zaklad. Pa še več drugih goljufij je zakrivil, od katerih so pa nekatere že zastarele, druge pa niso prišle pred sodišče, ker se poškodovanci niso oglasili. Tako je poneveril zaklad konservativne stranke, ki je bil namenjen za agitacijo.

Posebno veliko denarja je zapravil Hammerstein z neko sprideno žensko Floro Gass. Pa tudi z drugimi malopridnimi ženskami je zapravljal.

Oblastva so še le izvedela iz časopisov, kako je sleparil Hammerstein, ker so prizadete osebe molčale. Od začetka je Hammerstein skušal vse utajiti. Celo s tožbami je skušal nasprotnikom usta zamašiti. Ko je videl, da to ni mogoče, je pobegnil na Grško in ondu živel pod drugim imenom. Sodišče ga je pa le dobilo in obsodili so ga v triletno ječo, 1500 mark globe in petletno zgubo časti.

— **Državni pravdnik v nevarnosti.** Te dni je bila na Dunaju obravnave proti več mladim fantom zaradi tatvine. Nej obravnavo se je odkrušil od stropa kos mavca in pal ravno za stol državnemu pravdniku. Če bi bil precej velik kos padel na državnega pravdnika, bil bi hudo poškodovan.

— **Umor župana.** V Louis le Saunieru na Francoskem je anarhist Colin na neki ljudski veselici umoril župana občine Nay iz političnega sovraštva.

— **Umor svojega očeta.** V Hartmanici na Moravskem je dninar Franc Crhovek ubil svojega 54letnega očeta Ignacija Crhovka in mrtvega obesil. Sin je šel potem ljudem povedati, da je našel očeta obešenega. Ljudje mu niso verjeli, temveč so precej sodili, da je sin morilec, ker je že poprej jedenkrat bil hudo poškodoval svojega očeta. Ko so pregledali očetovo truplo, so se prepričali, da je umrl nasilne smrti.

— **Bogati baron Hirsch,** ki je nedavno umrl, je zapustil skoro milijon frankov premoženja, katerega je največ prisleparil s turškimi srečkami. Ker ni imel otrok, je imenoval za svoja glavna dediča posinovljenca Arnolda in Raimunda de Forest. Veliko je pa volil v židovske narodne namene.

— **Obsojeni dijaki.** V Ahenu je kazensko sodišče obsodilo štirinajst slušateljev tamošnje tehnike na 3 mesece ječe, ker so se dvobojevali s smrtnim orožjem.

— **Sleparski pastor.** Na Dunaju so te dni prijeli nekega tujca, ki je znan slepar. Bil je ob svojem času trgovski pomočnik in je več ljudij osleparil. Potem je šel k župniku Kneipu, se mu predstavil kot protestantski pastor, ki bi se rad pokatoličil. Kneip ga je spravil v neko duhovsko semenišče v Monakovem. Ko so pa ondu izvedeli, kdo je, je pobegnil. Te dni so ga na Dunaju prijeli in izročili bavarskemu sodišču, kjer se ima zagovarjati zaradi več goljufij.

— **Mornar samomorilec.** Mornar Miroslav Zweifel, 22leten mladenič rodom iz Pulja, službujoči na oklopnici „Kaiser Franz Joseph", zasidrani z ostalo c. in kr. vojno eskadro v miljskem zalivu pred sv. Rokom, obesil se je, ko je stal v službi kakor straža pred zapori, nahajajočimi se v oklopnici. Ko so došli menjati stražo, našli se nesrečnika visečega pred uhodom v zapore. Obesil se je bil na svoj pas. Vsa zdravniška pomoč bila je zamán, kajti kljubu vsem naporom ni bilo več možno obutiti mladeniča k življenju. Samomorilec ni ostavil nikakoršnega pisma. Njegovi tovarši sodijo, da se je usmrtil zaradi tega, ker se je moral nenadoma vkrcati, ne da bi se bil mogel posloviti od svoje zaročnice v Pulju.

— **Samomor.** Minolega petka zjutraj zavdala se je s karbolno kislino Katarina Pastoretti, soproga mizarjeva, v Trstu. Nje ječanje je opozorilo moža na to, kar se je zgodilo. Pozval je zdravnika z zdravniške postaje, ki je storil vse kolikor je bilo možno storiti za prvi hip ter dal zatem odpeljati nesrečnico v bolnišnico. Komaj je dospela tje, izdihnila je svojo dušo. Pravijo, da samomorilka ni bila pri pravi pameti.

— **Nesreča v mestni plinarni.** V tržaški mestni plinarni gradijo sedaj poslopje za novi gazometer. Med zidarji, ki gradijo to zgradbo, bil je 45letni Ivan Starc. Minolo soboto zjutraj gasil je Starc apno, nahajajoče se v jami, kakoršne se navadno prirejajo v take svrhe. Pri tem poslu pa je siromak padel v živo apno. V strašnih bolečinah premeteval se je po žgoči brozgi. Na vso srečo izvlekli so ga tovariši kolikor toliko urno iz apnenice ter ga polivali z vodo, da mu vsaj nekoliko olajšajo bolečine, kajti siromak se je bil že popolnoma potopil v apno, ter je pravo čudo, da so ga spravili še živega iz jame. Izpravši apno raz nesrečnika, prepeljali so ga urno v bolnišnico. Dasi je siromak strašno ožgan, vendar se nadejajo zdravniki, da utegne ozdraviti. Sreča v nesreči je, da nesrečnežu apno ni sežgalo oči, ko se je bil potopil povsem v apnenici.

— **Moč denarja.** Dne 15. t. m. je v župni cerkvi v Poretti blizu Bolonje bila črna maša za grofom Matteigi, ki je zapustil revnim dva milijona lir. Ker je bilo naznanjeno, da dobi liro, kdor pride k tej maši, je došlo toliko ljudij, da je vsled velike gneče nekaj mrtvih, več pa poškodovanih.

— **Zbesneli vojak.** V vojašnici v Quatroventi v Palermu je dne 25. aprila vojak Fagioli ustrelil na svojega desetnika. Potem je pa streljal na častnike, mej katerimi je bil jeden podpolkovnik. K sreči ni nobenega ranil. Besni vojak se ni hotel udati in ga je zatorej drugi vojak ustrelil.

— **Izključenje hazardnih iger iz kazine.** Ogerske deželne kazine občni zbor se je posvetoval o predlogu dr. Aleksandra Wekerla, naj bi se iz kazine izključile vse hazardne igre. Povod temu predlogu so dale razne sleparije, ki so se dogodile v narodni kazini. Po dolgem posvetovanju se je naročilo odboru, naj to stvar proučava in potrebno ukrene.

— **Mučenje kaznjenca.** V Szegedinu je ječar Schaumann nekega jetičnega jetnika mučil do smrti, ker je izvedel, da je jetnik skrivaj dobil tobak. V najhujši zimi ga je bil zaprl v nezakurjeno sobo in mu vzel vso posteljo. Jetnik je po izreku zdravnikov vsled premrazenja umrl.

— **Vihar s snegom.** Po vsej južni Ogerski je koncem minolega tedna bil grozen vihar s snegom. V Pančovu je pretrgalo brzojav in odneslo strehe z več hiš. V Aradu je dve uri grozno melo. Tudi po Sedmograškem je palo dosti snega.

— **Samomor profesorja.** Profesor na katoliški gimnaziji v Kološu Sachar se je ustrelil. Menda se mu je v glavi zmešalo.

— **Odstranjen Hentzijev spomenik.** Spomenik, ki se je bil v Budimu postavil 1849. leta palim vojakom, se bode na tihem odstranil. Ker se bode kraljevi grad popravljal, se mora okrog kopati in vsled tega se spomenik odstrani. Ta spomenik je jako bodel Madjare. Poskušali so že napade nanj.

— **Mlad morilec.** Sedemletni Ardelean Teodor je obiskal te dni v Rerülönu na Ogerskem svojega ujca. Ujec mu je naročil, naj varuje njegovega poldrugoletnega sina. To pa paglavcu ni bilo všeč in je jel otroka pretepati. Na kričanje je priletela stara mati obeh dečkov, in majhnega vzela v naročje. Ardeleana je to jezilo. Šel je v stransko sobo, vzel s stene ujčevo puško in skozi odprta vrata ustrelil majhnega bratranca. Kroglja je otroku prodrla srce. Mladi morilec je hotel tudi staro mater ustreliti, a so mu k sreči zabranili.

— **Zmikavci** so posebno se udomačili na zagrebškem državnem kolodvoru. Vedno je komu kaj ukradenega, ali tatov ne zaslede. V nedeljo je bilo dvema ukradenih 40 gld.

— **Velik požar.** V Cripplecreellu v Ameriki je v gledališču neka ženska v jezi vrgla gorečo svetilnico v drugo osebo. Svetilnica se je razletela in jelo je goreti. 130 hiš je pogorelo. Škode je milijon dolarjev.

— **Ogerski časnikarji** niso zadovoljni z mesti, ki so se jim odkazali v razstavi. Posvetovali so se že, da bi začeli štrajk, ako se jim ugodnejša mesta ne odkažejo.

Listnica upravništva.

Slavno bralno društvo v Cerknem. Naročnina plačana do konec junija t. l.

Izvrstni

krtačar voljne

(Kardenschleifer) (2)

kateri je posebno izurjen pri

„Deckelkarden patent Ashworth"

išče se po prav ugodnimi pogoji.

☞ Le na tiste se bo ozir jemalo, kateri so kakega slovanskega jezika zmožni. ☜

Vprašanja naj se pošiljajo na uredništvo „Novic" pod naslovom **D. Kr. 200.**

Loterijske srečke.

V Lincu dne 25. aprila t. l.: 44, 5, 60, 30, 14.

V Trstu dne 25. aprila t. l.: 65, 6, 47, 7, 64.

V Pragi dne 29. aprila t. l.: 90, 51, 68, 56, 52.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 29. aprila 1896. Pšenica gld. 8·— kr., rž gld. 7·50 kr., ječmen gld. 6·40 kr., oves gld. 7·— kr., ajda gld. 7·40 kr., proso gld. 6·50 kr., turšica gld. 5·20 kr., leča gld. 11·— kr., grah gld. 8·— kr., fižol gld. 11·— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Krasni uzorci se pošiljajo zastonj in poštnine prosto na zasebne naročnike. Zelo obširne uzorčne knjige, kakor jih še ni bilo, dobe **krojači** nefrankovane. (12)

Blago za obleke.

Peruvien in **dosking** za visokočastito **duhovščino**, predpisano blago za **c. kr. uradniške uniforme**, za **veterance, požarne brambe, telovadce, livreje**, sukno za **biljarde** in **igralne mize, prevlake za vozove.** Največja zaloga štajerskega, koroškega in tirolskega **lodna** za gospe in gospode po prvotnih tovarniških cenah in v takih izbirah, da jih 20kratna konkurenca ne zamore nadomestiti. Največja izbera ogrinal za **dame** v najmodnejših barvah, perilno blago, potne pléde od 4 do 14 gld.

Krojaške potrebščine (podvlaka, gumbe, šivanke, sukanec itd.) Vredno, pošteno, trpežno, čisto volneno sukneno blago in ne cene cunje, ki niti niso vredne **krojaškega dela**, priporoča:

JAN. STIKAROFSKY,

v Brnu (središče avstrijske suknene trgovine).

Največja zaloga sukna v vrednosti ½ milijona goldinarjev

Pošilja se le po povzetji.

Svarilo! Agentje in krošnarji radi prodajajo svoje malovredno blago pod imenom „Stikarofsky". Da se takim **sleparijam** v okom pride, javim, da tem ljudem sploh svojega blaga ne prodajam.

Louis Kuhne

mejnarodni zavod (2)
za zdravljenje brez lekov in operacij v Lipsiji.

Ustanovljen 10. oktobra 188¹. leta, razširjen leta 1892.

Svet in pojasnila za vse bolezni, tudi pismeno, kolikor mogoče.

V zalogi Louis Kuhne, Lipsija, Flossplatz 24, je izšlo in je za dobiti od **založnika** proti pošiljatvi denarja ali po poštnem povzetji, kakor tudi skozi vse knjigarnice:

Louis Kuhne, Novo zdravilstvo. Učna knjiga in svetovalec za zdrave in bolne, 18. nemški natis (45.000) 486 strani, 8° 1896. Cena 4 marke, vez. 5 mark. Izšlo je v 15 jezicih.

Louis Kuhne, Ali sem zdrav ali bolan? En poskus in svetovalec za vsacega 13. nemški natis 1896. Cena 50 vinarjev. Izšlo v 9 jezicih.

Louis Kuhne, Otročja vzgoja. Varstveni klic na vse stariše, učenike in izgojitelje Cena 50 vinarjev.

Louis Kuhne, Kolera, driska in enake bolezni, njih izvir, zdravljenje brez leka in ozdravljenje. Cena 50 vinarjev.

Louis Knhne, Preiskavanje znamnjev na obrazu. Učna knjiga novega načina preiskavanja, lastna iznajdba. S veliko podobami. Cena 6 mark, eleg. vezano 7 mark.

Louis Kuhne, Naznanila ozdravljenja iz svoje skušnje. Brez zdravil in operacij s pojasnilom, 25 natis. Zastonj.

C. in kr. privilegovani

aparati v ohranjenje piva.

Taisti so za **gostilne** in **domačo porabo** neizogibno potrebni in imajo to prednost, da pivo **brez umetnega dovažanja ogljikove kisline** ostane **cele tedne** sveže in okusno. Njihova uporaba je jako priprosta.

Poskusi teh preskušenih aparatov so dokazali, da se pivo

od začetka, do zadnjega kozarca

enako dobro, peneče in čisto ohrani. (22—5)

Cenike z navodilom pošilja izdelovatelj:

Albin C. Achtschin star. v Ljubljani

Gledališke ulice št. 8.

Priznalno pismo: (9)

Poslani mi aparat za ohranjenje piva sem poskusil in moram priznati, kot izvrstno in potrebno za vsakega kdor ima pivotoč, kjer je v resnici čez 8 dni piva lepša in boljša kot prvi dan, ko se jo hrani v aparat in moram takega le pridoročati.

Postojna, 6. aprila 1896.

Z velespoštovanjem **G. Pikel.**

Odgovorni urednik: August Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.